



ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Plzni rozhodl soudcem Mgr. Janem Šmakalem ve věci

žalobců: a) N.K., narozený údajně dne ..., toho času v Zařízení pro zajištění cizinců Balková, Balková 1,
b) T.K., narozený údajně dne ..., toho času v Zařízení pro zajištění cizinců Balková, Balková 1,
c) S.M.H., narozený údajně dne ..., toho času v Zařízení pro zajištění cizinců Balková, Balková 1,
všichni zastoupeni: Organizace pro pomoc uprchlíkům, Kovářská 4, Praha,

proti
žalovanému: Ministerstvo vnitra, Nad Štolou 936/3, Praha,

o žalobě proti rozhodnutím žalovaného č. j. OAM-306/LE-BA02-BA04-PS-2019 a č. j. OAM-307/LE-BA02-BA04-PS-2019 ze dne 4. 6. 2019, a č. j. OAM-308/LE-BA02-BA04-PS-2019 ze dne 3. 6. 2019,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva vnitra č. j. OAM-306/LE-BA02-BA04-PS-2019 ze dne 4. 6. 2019, č. j. OAM-307/LE-BA02-BA04-PS-2019 ze dne 4. 6. 2019 a č. j. OAM-308/LE-BA02-BA04-PS-2019 ze dne 3. 6. 2019 se ruší a věci se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobci byli dne 11. 5. 2019 objeveni v návěsu kamionu policejní hlídkou, která pojala podezření, že se nachází na území České republiky nelegálně. Proto byli zadrženi a zajištěni za účelem jejich předání do Slovenské republiky. Následně byli zajištěni a umístěni v Zařízení pro zajištění cizinců (dále též „ZZC“) Balková podle § 124 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, za účelem provedení správního vyhoštění. Tam podali žádosti o udělení mezinárodní ochrany.
2. Naříkanými rozhodnutími Ministerstvo vnitra rozhodlo podle § 46a odst. 1 písm. e) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, o zajištění žalců v zařízení pro zajištění cizinců, dobu zajištění stanovilo do 19. 9. 2019. Při rozhodování vyšlo z toho, že žalobci uvedli státní příslušnost k Afghánské islámské republice. Na území Evropské unie přicestovali přes Íránskou islámskou republiku a Tureckou republiku. Jako cíl své cesty shodně uvedli země Evropské unie. K České republice nemají vazby, rodinné ani majetkové. Důvody pro opuštění vlasti spojili s válečnou situací a aktivitami hnutí Tálíbán.
3. Žalovaný na základě uvedeného zhodnotil, že žalobci na české státní území přicestovali a dále na něm pobývali neoprávněně (bez cestovních dokladů a jakýchkoli oprávnění k pobytu), nechovají k České republice žádný vztah a o mezinárodní ochranu požádali až po zadržení Policií České republiky. Jejich žádost tedy byla účelová, s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění. Dosavadní protiprávní jednání svědčí o riziku, že se žalobci budou vyhýbat své povinnosti vycestovat, a tudíž zmaří výkon rozhodnutí o vyhoštění. Ve věci nebyl důvod uplatnit zvláštní opatření namísto zajištění, poněvadž nelze předpokládat změnu v chování žalobců obnášející nutný respekt k pravidlům, jimiž je institut zvláštních opatření podmíněn. Vzhledem k tomu, že žalobci uváděli věk 15, resp. 16 let, požádal příslušný správní orgán o jejich vyšetření ve zdravotnickém zařízení posouzením rentgenových snímků záprstných kůstek. Z výsledků lékařského vyšetření vyplynul dle žalovaného vždy věk ve stáří nejméně 18 let. Zajištění nebránil ani zdravotní stav žalobců, nepředstavují zranitelné osoby ve smyslu § 2 odst. 1 písm. i) zákona o azylu.
4. Proti rozhodnutí žalovaného žalobci brojili žalobou pro vady spočívající v nedostatečně zjištěném skutkovém stavu a z toho plynoucího nesprávného závěru, že nepředstavují zranitelné osoby ve smyslu nezletilých osob bez doprovodu. Žalovaný podle žalobců nedostál požadavkům na zjištění skutkového stavu podle § 3 správního řádu, jelikož se spokojil toliko s lékařskou zprávou Nemocnice na Bulovce po provedení RTG zápěstí. Lékařské vyšetření z Nemocnice na Bulovce mohlo sloužit coby vstupní vyšetření, nikoli za důkaz vyvracející nezletilost žalobců. Žalobci poukazují na pluralitu lékařských metod k určení věku, jež se promítá také do rozdílnosti výsledků, pročť žalovaný nepočítal s odchylkou 2 roky. V případě pochybností způsobených neurčitostí užitých metod nezbyvalo než postupovat ve prospěch žalobců. Podle zásady „v pochybnostech ve prospěch“ měl žalovaný uplatnit § 129 odst. 5 zákon o pobytu cizinců, nikoli, jak učinil, § 129 odst. 1 zákona o pobytu cizinců. Dále žalobci vytýkali žalovanému nedostatečné odůvodnění zajištění namísto uplatnění alternativních zvláštních opatření. Žalobci taktéž odmítli závěr žalovaného o účelovosti jimi podaných žádostí, protože navyklá policejní praxe jim nedovolila podat žádosti o mezinárodní ochranu před zahájením řízení o vyhoštění. Žalovaný nadto neposoudil individuální skutečnosti a situace žalobců, včetně nedostatečného zhodnocení situace v zemi původu, tj. v Afghánistánu.
5. Žalovaný k žalobám sdělil, že se dostatečně zabýval všemi skutečnostmi, které žalobci

uvedli. Ohledně námitky týkající se provedené zkoušky věku žalovaný pokládá uskutečněné vyšetření rentgenem skeletu roky za legitimní, k jeho provedení je Nemocnice na Bulovce zcela kompetentní. Ohledně námitky k aplikaci § 129 odst. 1 zákona o pobytu cizinců žalovaný uvedl, že bylo třeba uplatnit zákon o azylu jako zvláštní úpravu. Uložení zvláštních opatření dle § 47 zákona o azylu žalovaný považoval za nevhodné, neboť by nebyla účinná. O tom svědčí neúcta žalobců projevená k právnímu řádu tím, že pobývali na českém státním území a území dalších států schengenského prostoru neoprávněně. Jednání žalobců zakládá důvodnou obavu, že by bez zajištění mařili či ztěžovali průběh azylového řízení. K námitkám žalobců proti závěru o účelovosti žádostí o mezinárodní ochranu žalovaný zdůraznil, že žalobci nepodali žádost o mezinárodní ochranu bezprostředně, nýbrž až po zajištění cizineckou policií za účelem vyhoštění, čímž zpochybnili věrohodnost jimi zdůrazňovaných obav z návratu do země původu.

6. Napadené výroky rozhodnutí žalovaného krajský soud přezkoumal podle § 75 odst. 2 soudního řádu správního (dále též „s. ř. s.“) v mezích žalobních bodů a dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
7. Žalobci přeložili v zásadě dva okruhy námitek: zpochybnili správnost a úplnost závěru, že jsou zletilí, a pro případ, že by tento závěr obstál, popřeli existenci důvodů pro zajištění podle § 46a odst. 1 písm. e) zákona o azylu.
8. Napadená rozhodnutí vychází z toho, že bylo odborným posouzením hodnověrně prokázáno, že žalobci jsou zletilí. Takový závěr ovšem z důvodů níže uvedených nemá oporu ve skutkových zjištěních zaznamenaných ve správním spisu a ani oporu v navazujících právních úvahách žalovaného.
9. Předně je třeba uvést, že žalobci a žalovaný se ve svých podáních neshodli na tom, zda je k odbornému posouzení způsobilá Nemocnice na Bulovce a zda lze z lékařské zprávy tam vydané vycházet, nebo zda je k posouzení způsobilé pouze specializované pracoviště Fakultní nemocnice v Motole. Krajský soud však dodatečným vyžádáním zdravotní dokumentace žalobců zjistil, že relevantní lékařské zprávy ve skutečnosti nebyly vydány v Nemocnici na Bulovce (tam probíhalo toliko vyšetření), ale právě lékařkou Fakultní nemocnice v Motole, která provedla vyhodnocení rentgenových snímků. Žalobci s žalovaným tedy v této části vedli spor o právní následky skutkového děje, který se ovšem ve skutečnosti neudál. Nemůže tak mít vliv na zákonnost napadených rozhodnutí.
10. Pro posouzení soudu však může mít význam to, že se ani jedna ze stran neobtěžovala seznámit se se skutkovými okolnostmi případu, které by podle nich měl soud posuzovat. To dokonce do té míry, že žalovaný zjistil, že jde o lékařské zprávy Fakultní nemocnice v Motole zjevně až na základě žádosti soudu o předložení zdravotní dokumentace (srov. přípis žalovaného na č. l. 58 ve srovnání s vyjádřením na č. l. 36, 40 a 44 soudního spisu), a to přestože jsou jeho rozhodnutí na těchto lékařských zprávách založena.
11. Z lékařských zpráv (č. l. 59–61 soudního spisu) plyne, že věk žalobců byl posouzen na základě rentgenových snímků předloktí a zápěstí levé ruky hodnocením kostního věku metodami GP (Greulich, Pyle 1959) a TW3 (Tanner et al. 2001) podle atlasu GP-Z a v programu BoneExpert. Pro žalobce a) je výsledkem podle atlasu GP-Z 18–19let, GP 18,34 let a TW3 16,40 let, pro žalobce b) je výsledkem podle atlasu GP-Z 19 či více let, GP 19,04 let a TW3 16,34 let, pro žalobce c) je výsledkem podle atlasu GP-Z 19 či více let, GP 18,62 let a TW3 16,36 let. Podle hodnocení lékařky jsou u všech žalobců uzavřeny epifyzární

šterbiny a zobrazený skelet je bez strukturálních či tvarových změn.

12. Žalobci s odkazem na stručné odborné stanovisko doc. RNDr. H. K., CSc., ze dne 7. 8. 2015 (č. l. 26 soudního spisu) namítli, že určování kalendářního věku hodnocením kostního věku nemá přesnost dostatečnou pro učinění skutkového závěru o jejich věku, který by odpovídal požadavkům § 3 správního řádu, tj. byl bez důvodných pochybností. Jde totiž o metody pro potřeby klinické pediatrické praxe (tj. nejde o metody primárně užívané forenzními vědami k určení kalendářního věku), které vychází z průměrného věku při dosažené konečné délky dlouhých kostí, resp. finální výšky těla. Ten jsou schopny určit s přesností 0,1–1 rok v závislosti na metodě a okolnostech, přesto však mohou i zcela zdraví jedinci vykazovat odchylku až dvou let mezi věkem kalendářním a kostním. Podle doc. K. jsou tedy právně relevantní hranice 15 a 18 let kalendářního věku touto metodou objektivně neřešitelné.
13. V souzené věci žalobci tvrdili, že podle hodnocení věku jim vyšlo 19 či 16 let v závislosti na metodě, odchylka s ohledem na stav růstového vývoje vyšetřovaného může být až 2 roky. Vyšetření tedy nebylo ve smyslu § 89 odst. 3 zákona o azylu průkazné a má na ně být pohlíženo jako na nezletilé osoby bez doprovodu. Oproti tomu žalovaný jak v rozhodnutí, tak v řízení před soudem zastával názor, že lékařská zpráva jednoznačně určuje věk nejméně 18 let.
14. Soud se předně zabýval tím, proč žalovaný vycházel pouze z vyšších hodnot věku určených metodou GP, oproti nižším hodnotám určeným metodou TW3. Napadená rozhodnutí k tomu neuvádí ničeho, pluralitou výsledků v závislosti na uplatněné metodě se nezabývají a ani ji nezmiňují. Stejně tak se k tomu žalovaný nevyjádřil ani v řízení před soudem, přestože to žalobci výslovně v žalobě namítali. Již to představuje závažnou vadu řízení, protože z rozhodnutí a správního spisu není zřejmé, zda žalovaný přihlédl ke všemu, co bylo v řízení zjištěno, a jak to hodnotil.
15. Důvod, pro který by žalovaný mohl vycházet z vyšších hodnot věku v lékařských zprávách, plyne teprve z rozhodnutí o zajištění žalobců za účelem vyhoštění ze dne 31. 5. 2019, která výslovně uvádí, že takový postup z odborných hledisek doporučila vyšetřující lékařka [srov. str. 5 rozhodnutí v případě žalobců a) a c), str. 4 v případě žalobce b)], což je pro potřeby Policie ČR doloženo úředními záznamy o provedeném telefonátu s vyšetřující lékařkou a jeho obsahu ze dne 30. 5. 2019 (č. l. 64, 67 a 70 *verte* soudního spisu). Ty krajskému soudu předložila přímo policie, protože nebyly součástí správního spisu žalovaného a nebyly jím předloženy ani po výslovné výzvě k předložení *veškerých podkladů*, z nichž napadená rozhodnutí vychází při hodnocení věku žalobců. Věrohodnost úředních záznamů byla ověřena telefonátem soudce s lékařkou dne 17. 7. 2019.
16. Soud na základě právě uvedeného zhodnotil, že žalovaný vůbec neměl podklady pro vlastní úsudek věku žalobců a závěr o věku pouze převzal, nadto neúplně, z rozhodnutí Policie ČR o zajištění žalobců za účelem jejich vyhoštění. To ovšem neodpovídá § 50 odst. 1 a § 68 odst. 3 správního řádu, neboť podklady jiného správního orgánu mohly být pouze podkladem pro vydání napadených rozhodnutí. Jejich hodnocení musí žalovaný provést sám při dodržení zásad pro hodnocení důkazů a zachování základních náležitostí odůvodnění, tedy hodnotit důkazy jednotlivě i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k vypovídací hodnotě důkazních prostředků a tyto úvahy pak také v rozhodnutí vyložit. To se nestalo a postup žalovaného neodpovídá ani mírnějším požadavkům vyjádřeným v rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 3 Azs 24/2013-42 ze dne 5. 3. 2014.

17. V té souvislosti je pro potřeby dalšího řízení před žalovaným třeba se zabývat určením kalendářního věku pomocí odborného posouzení kostního věku.
18. Zákon o azylu umožňuje v §89 odst. 3 provést lékařské vyšetření za účelem zjištění věku žadatelů o azyl. Nezbytná lékařská vyšetření nejsou zákonem předvídaná, lze tedy použít jakéhokoli vyšetření, které je vhodné ke zjištění skutkového stavu (§ 51 odst. 1 správního řádu) v rozsahu a kvalitě předvídané § 3 správního řádu. Vyšetření tedy musí samostatně či ve spojení s jinými důkazy průkazně (bez důvodných pochybností) vypovídat o kalendářním věku. Není tedy důvod paušálně odmítnout určení na základě hodnocení kostního věku podle snímku předloktí a zápěstí, pokud představují metody odpovídající aktuální úrovni vědeckého poznání. To v základu žalobci nezpochybňují a z důvodové zprávy k zákonu č. 379/2007 Sb. novelizujícímu § 89 odst. 3 zákona o azylu plyne, že takový závěr zastával i zákonodárce (resp. alespoň vláda). Komparativně pak lze poukázat na to, že hodnocení kostního věku je používáno v řadě dalších evropských zemí i při vědomí možných odchylek kostního a kalendářního věku, které mají být zohledněny právě v procesu volného hodnocení důkazů (srov. rozhodnutí francouzské Conseil Constitutionnel č. 2018-768 QPC ze dne 21. 3. 2019 či instruktivní rozsudek švýcarského Spolkového správního soudu sp. zn. E-891/2017 ze dne 8. 8. 2018).
19. Jinou otázkou však je, k čemu konkrétně mohou být takové vědecké metody v procesu dokazování použity a za jakých podmínek. Městský soud v Praze v rozsudku č. j. 16 A 9/2019-34 ze dne 28. 2. 2019 vyslovil, že má pochybnosti o určení přesného věku zletilé osoby jakoukoliv metodou. S tím lze v zásadě souhlasit, pro rozhodnutí však není podstatné přesné zjištění kalendářního věku, ale toliko vyloučení, že je posuzovaný nezletilý. Jestliže vědecké metody umožňují v tomto ohledu pouze pravděpodobnostní zjištění skutkového stavu, je třeba to zohlednit v procesu hodnocení důkazů, a to i včetně dalších faktorů, které mohou mít vliv na správnost a přesnost předloženého odborného závěru. Není však důvod na zjišťování skutkového stavu rezignovat, neboť přesvědčení, že důkaz byl bez důvodných pochybností podán, může vyhovovat i pravděpodobnostní důkaz, jestliže je takový závěr logicky a konsistentně zdůvodněn na základě zkušenostních vět nebo průběhu dokazování.
20. Tomu odpovídají i setrvalé závěry vrcholných soudů: v souladu s procesní zásadou *index peritus peritorum* je to právě a jen soudce (zde správní orgán), kdo rozhoduje nejen o věci samé, ale rovněž i o vedení řízení a v jeho rámci o potřebě znaleckého zkoumání, rozsahu znaleckého úkolu a rovněž i o místě závěrů z něj vyplývajících v souhrnu provedených důkazů při tvorbě skutkových a následně i právních závěrů. Znalecké posudky, ať už jakkoliv relevantní pro posouzení odborné stránky věci, jsou tudíž vždy toliko podkladem pro rozhodnutí soudce (zde správního orgánu), který je v konečném důsledku nad všemi znalci [usnesení sp. zn. III. ÚS 2679/13 ze dne 21. 5. 2014 (U 9/73 SbNU 993)]. Znalecký posudek je nepochybně významným druhem důkazního prostředku a v rámci dokazování v trestním řízení mu přísluší významné místo. Je však nutno jej hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly, a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti [nález sp. zn. III. ÚS 299/06 ze dne 30. 4. 2007 (N 73/45 SbNU 149)].
21. V poměrech souzené věci by tedy bylo namístě, aby si žalovaný učinil odborně podložený závěr o podstatě metod TW3 a GP, jejich limitech a z toho plynoucí vypovídací hodnotě získaných důkazních prostředků. Teprve takto získané důkazy je možné účinně uplatnit v procesu volného hodnocení důkazů (odborný závěr o kostním věku odpovídajícím 18 až

19 rokům věku při možné odchylce 2 let bez doplnění o jiné důkazy posilující závěr o zletilosti není dostatečným podkladem, který by mohl objasnit skutkový stav bez důvodných pochybností). Nic takového žalovaný neudělal: z rozhodnutí a jeho vyjádření v řízení před soudem ani neplyne, proč vycházel pouze z hodnot GP a GP-Z (doporučila to vyšetřující lékařka) a z jakých odborných důvodů jde o postup *lege artis* (podle sdělení lékařky nemají hodnoty TW3 podle nastavení programu BoneExpert v obdobných případech vypovídací hodnotu). Limity představované například možnou odchylkou od standardů obou metod z důvodu jiného socioekonomického a geografického původu testovaných osob pak v napadených rozhodnutích či správním spisu nemají odraz vůbec (srov. cit. rozsudek sp. zn. E-891/2017 a tam uvedenou odbornou literaturu).

22. S ohledem na krátké zákonné lhůty k rozhodnutí je zřejmé, že obstarání robustního odborného podkladu, který by vypovídal o současném stavu vědeckého poznání, nemůže být běžným úkonem v jednotlivých správních řízeních či v řízení o žalobě před krajským soudem. Musí být obstarán jinak, ať již v rámci jiných řízení či metodické činnosti žalovaného. To však žalovaného nezbavuje povinnosti, aby se v jednotlivých řízeních v rámci volného hodnocení důkazů vypořádal s vypovídací hodnotou lékařské zprávy a zasadil ji do kontextu ostatních provedených důkazů (pro srovnání: Policie ČR se v rozhodnutí o zajištění alespoň obecně pokusila hodnotit vzhled a rozumové schopnosti žalobců, žalovaný neučinil ani to).
23. Závěr napadených rozhodnutí, že žalobci jsou zletilými žadateli o mezinárodní ochranu tak z výše uvedených důvodů nemá oporu ani ve spisu, ani v právních úvahách žalovaného a napadená rozhodnutí již z toho důvodu nemohou obstát. Přesto se krajský soud dále zabýval i tím, zda byly splněny podmínky pro užití § 46a odst. 1 písm. e) zákona o azylu, což je relativně samostatná otázka, na jejímž řešení napadená rozhodnutí také spočívají. (V současné době vede Nejvyšší správní soud řízení sp. zn. 7 Azs 86/2019 a 7 Azs 87/2019 k otázce určení zletilosti hodnocením kostního věku, jeho rozhodnutí však nebylo možné vyčkat.)
24. Není pochyb, že byla splněna první podmínka, neboť žalobci podali žádost o mezinárodní ochranu v zařízení pro zajištění cizinců. Soud se jí proto dále nezabýval.
25. Druhou podmínkou je existence oprávněných důvodů se domnívat, že žádost o udělení mezinárodní ochrany byla podána pouze s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění. Žalobci namítli, že tomu tak není, protože v řízení uvedli důvody významné pro udělení mezinárodní ochrany. Oproti tomu žalovaný s odkazem na rozsudek NSS č. j. 5 Azs 24/2008-48 ze dne 15. 8. 2008, č. 1724/2008 Sb. NSS, uvedl, že existuje vyvratitelná domněnka účelovosti žádosti, jež je podána ve chvíli, kdy žadateli hrozí vyhoštění.
26. Žalovaným citovaný rozsudek č. j. 5 Azs 24/2008-48 sice na § 46a odst. 1 písm. e) zákona o azylu nedopadá (řeší jinak konstruovaný § 16 odst. 2 téhož zákona v jiném znění), v rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu se nicméně objevuje obdobný názor, podle něhož pro naplnění důvodu zajištění postačí pouze zjištění, že existují oprávněné důvody se domnívat, že žádost o mezinárodní ochranu je účelová: Žádost o mezinárodní ochranu podaná s cílem vyhnout se správnímu vyhoštění, kterou žadatel mohl podat dříve, zůstává „pouze“ účelovou, i když je žadatelem vážně míněna, jelikož za těchto okolností je motivací žadatele snaha vyhnout se správnímu vyhoštění (rozsudek č. j. 4 Azs 9/2017-31 ze dne 28. 2. 2017). Opačný výklad by vedl k praktické nepoužitelnosti tohoto důvodu zajištění, jelikož by se omezoval na případy, kdy žadatel výslovně prohlásí, že žádost o mezinárodní ochranu podává pouze, aby se vyhnul vyhoštění (tak rozsudek NSS č. j. 4 Azs

9/2017-31 i jemu předcházející rozsudek č. j. 10 Azs 284/2016-35 ze dne 15. 2. 2017). Tato obava z praktické nepoužitelnosti zajištění podle § 46a odst. 1 písm. e) zákona o azylu ovšem nezohledňuje, že naplnění skutkových podmínek zajištění závisí na tom, co bylo v řízení prokázáno, ne na tom, co žadatel výslovně uvedl. K prokázání těchto podmínek nadto není třeba ze strany správního orgánu podat plný důkaz, ale důkazní míra je snížena („existují oprávněné důvody se domnívat“).

27. Nelze také pominout, že podmínka § 46a odst. 1 písm. e) zákona o azylu, která spoluutváří zákonný důvod omezení osobní svobody ve smyslu čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, je formulována jednoznačně tak, že žádost byla podána *pouze s cílem vyhnout se hrozícímu vyhoštění*. Pochyby nevzbuzuje ani odpovídající znění čl. 8 odst. 3 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU („pouze proto, aby pozdržel nebo zmařil“, „merely in order to delay or frustrate“, „nur beantragt, um die Vollstreckung der Rückkehrentscheidung zu verzögern oder zu vereiteln“, „tylko w celu opóźnienia lub uniemożliwienia wykonania decyzji nakazującej powrót“) či odst. 57 rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-534/11 Arslan ze dne 30. 5. 2013. Pro uplatnění § 46a odst. 1 písm. e) zákona o azylu je tedy nezbytné, aby žádost o mezinárodní ochranu měla účel mařit vyhoštění a představovala tak zneužití práva, nikoliv jeho využití (ke zneužití práva jako podmínce zajištění srov. rozsudek č. j. 1 Azs 349/2016-48 ze dne 28. 6. 2017 nebo stanovisko generálního advokáta ve věci C-534/11). Dobrověrné podání žádosti o mezinárodní ochranu po zajištění sleduje samozřejmě dva propojené účely: žadatel se brání nucenému opuštění státu jako průvodní jev toho, že zde především hledá mezinárodní ochranu. O zneužití práva však nejde a není zde dán pouze účel mařit vyhoštění. O tom by bylo možné uvažovat v situaci opačné, tedy pokud by žadatel o mezinárodní ochranu usiloval pouze (toliko, výlučně) za účelem mařit vyhoštění (a nestál o mezinárodní ochranu, případně věděl, že její podmínky nesplňuje), nebo pokud by účel mařit představoval hlavní účel žádosti (žadatel chce vyhoštění zdržet a zároveň spoléhá se na to, že mu mezinárodní ochrana může být i poskytnuta; tak je zřejmě třeba rozumět účelovosti „vážně míněné žádosti“ ve smyslu závěrů rozsudku č. j. 4 Azs 9/2017-31). Skutečnost, že žadatel mohl požádat o udělení mezinárodní ochrany dříve, je v takových případech jedním z možných znaků účelovosti, bez dalšího ji však neprokazuje [srov. opět čl. 8 odst. 3 písm. d) směrnice Rady 2013/33/EU].
28. V poměrech souzené věci to znamená, že si žalovaný měl učinit konkrétními skutečnostmi podložený závěr, zda existují oprávněné důvody se domnívat, že žalobci své žádosti podali toliko s účelem mařit vyhoštění. To žalovaný učinil na základě toho, že žalobci (1) „naprosto nerespektovali“ právní řád ČR a své povinnosti, (2) žádost o mezinárodní ochranu podali až po zajištění a (3) mohli o ni požádat již dříve. Tyto úvahy ovšem neobstojí.
29. Závěr o naprostém nerespektování právního řádu žalovaný založil na tom, že žalobci vstoupili na území ČR, potažmo jiných zemí schengenského prostoru nelegálně, skrytě a bez dokladů. K tomu lze jen uvést, že jde o jev z hlediska azylového práva běžný, zohledňuje to ostatně i čl. 31 Úmluvy o právním postavení uprchlíků (č. 208/1993 Sb.) i přípravné práce k této úmluvě (srov. čl. 32 Vídeňské úmluvy o smluvním právu, č. 15/1988 Sb.). O účelovosti žádosti o mezinárodní ochranu ve vztahu k vyhoštění to mnoho nevypovídá.
30. Zbylé dva důvody krajský soud hodnotil společně, neboť i v napadených rozhodnutích prakticky tvoří jeden celek. Následně dospěl k závěru, že jsou v rozporu se spisy:

31. Podle žalovaného měli žalobci na území ČR dostatečný, blíže nevymezený prostor žádat o mezinárodní ochranu. Ze správního spisu ovšem plyne, že žalobci byli odhaleni v návěsu 11. 5. 2019, zajištění za účelem předání do Slovenské republiky byli 12. 5. 2019, zajištění za účelem vyhoštění byli 31. 5. 2019 a formální žádost o mezinárodní ochranu podali 1. 6. 2019. S ohledem na úpravu § 3a odst. 1 písm. a) body 3 a 4 zákona o azylu tedy žalobci mohli požádat o mezinárodní ochranu poprvé od zadržení odpoledne 11. 5. 2019 až po doručení rozhodnutí o zajištění dne 31. 5. 2019, což také následující den učinili a žalovaný jim to klade k tíži. Jinými slovy, prostor žádat o mezinárodní ochranu po odhalení v nákladním prostoru návěsu neměli do 31. 5. 2019 žádný. Že následně podali formální žádosti o mezinárodní ochranu až dne 1. 6. 2019, o její účelovosti nesvědčí. Nehledě na to, podle obsahu pohovoru před policií ze dne 12. 5. 2019, tak jak je reprodukován na str. 3 rozhodnutí o zajištění žalobců za účelem předání do Slovenské republiky, žalobci projevili vůli najít v České republice ochranu před hroící vážnou újmou ze strany hnutí Tálíbán. I to je podle § 3 odst. 1 zákona o azylu žádostí o udělení mezinárodní ochrany, neboť k tomu postačuje projev vůle, nikoliv jen formální procesní úkon (podání ve smyslu § 37 správního řádu). Pokud tedy žalovaný ve svém vyjádření v žalobě kladl důraz na to, že žádost o mezinárodní ochranu je třeba podat neprodleně po vstupu České republiky, správní spisy mu poskytují dostatečný podklad pro závěr, že tak žalobci učinili již den po svém zadržení (v rozporu s § 3a odst. 1 zákona o azylu, to však pro posouzení účelovosti žádosti nemá význam).
32. Pokud snad žalovaný mínil, že žalobci mohli žádat o mezinárodní ochranu ještě před vstupem do České republiky, bylo třeba, aby to jednak výslovně uvedl, jednak aby se vypořádal s tím, zda v těchto zemích měli žalobci skutečnou a účinnou možnost požádat (zda měli přístup k azylovému řízení). To však napadená rozhodnutí ani spisy neobsahují.
33. Z uvedených důvodů dospěl soud závěru, že žalovaný v otázce zjištění věku žalobců podstatně porušil ustanovení o řízení, neboť neprovedl dokazování v rozsahu a intenzitě dostačující pro to, aby byly bez důvodných pochybností zjištěny všechny rozhodné okolnosti. Úvahy o hodnocení důkazů pak žalovaný nijak nepopsal. V otázce účelovosti žádostí o mezinárodní ochranu jsou napadená rozhodnutí v rozporu se spisy. Krajský soud je proto pro vady řízení zrušil a věci vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 a 4 s. ř. s.).
34. Procesně úspěšní žalobci by měli právo na náhradu nákladů řízení, které důvodně vynaložili. Jejich vynaložení však ani netvrdili, ani nedoložili, a přiznání paušální náhrady nákladů řízení nepřichází v soudním řízení správním do úvahy (srov. rozsudek NSS č. j. 6 As 135/2015-79 ze dne 25. 8. 2015, č. 3344/2016 Sb. NSS). Žalobcům tedy nebylo co přiznat. Žalovaný neměl ve věci úspěch, náhrada nákladů řízení mu nenáleží (60 odst. 1 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost do dvou týdnů od jeho doručení u Nejvyššího správního soudu. Lhůta je zachována, byla-li kasační stížnost podána u Krajského soudu v Plzni.

Plzeň 24. července 2019

Mgr. Jan Šmakal v.r.
soudce